

**Загальноосвітня школа І-ІІІ ступеня с. Озерці
Горохівського району Волинської області**

Програма розвитку– важливий стратегічний документ навчального закладу

(Методичні поради керівникам шкіл)

Озерці-2013

Дядюк Руслана Іванівна

У 1982 році закінчила Луцький педагогічний інститут ім. Лесі Українки за спеціальністю «Російська мова і література». Працює директором і вчителем світової літератури та російської мови загальноосвітньої школи I-III ступеня с. Озерці Горохівського району Волинської області. Вчитель вищої категорії, педагогічний стаж – 35 років.

Новому етапу розвитку сучасної школи має відповідати новий рівень управління, тому поради керівникам шкіл спрямовані на таку проблему управлінської діяльності, як стратегічне планування роботи освітнього закладу. Подано теоретичний аспект і практичні рекомендації з окресленої проблеми.

Рецензенти:

Вітинська О.Ф. – завідувач методичним кабінетом відділу освіти Горохівської райдержадміністрації;

Підлужна О.С. – методист відділу освіти Горохівської райдержадміністрації.

Схвалено на засіданні методичної ради, протокол №4 від 19.02.2

Вступ

Головною метою системи освіти є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Ця мета може бути досягнута лише внаслідок модернізації освітньої галузі, а саме:

- створення рівних можливостей для дітей та молоді в здобутті якісної освіти;
- постійне оновлення змісту освіти та форм організації навчально-виховного процесу;
- запровадження освітніх інновацій;
- особистісна орієнтація;
- формування загальнолюдських і національних цінностей;
- формування через освіту здорового способу життя;

У світлі цих проблем мають вирішуватись завдання загальноосвітньої школи: «...не лише забезпечення реалізації права громадян на загальну середню освіту, а й формування та розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення». Однак вирішення окреслених завдань неможливе без впровадження інновацій в управлінській діяльності. А однією з інновацій є модернізація функцій управління. Серед модернізованих функцій управління найбільш важливі, на мою думку, менеджерська, представницька та прогностична, що передбачає перспективи розвитку школи, прогнозування результативності її діяльності, створення умов для формування соціально-активної особистості.

Відомо, що діяльність будь-якої організації без планування неможлива. Її основне призначення – стати засобом інтеграції людей, що діють в інтересах тієї організації, в яку вони включені. Рух у майбутнє можна порівняти з рухом по незнайомій місцевості, а план – з картою цієї місцевості, на яку нанесені маршрути руху різних груп і визначені точки їхніх зустрічей під час

руху. Якщо по незнайомій місцевості рухатися без карти, знаючи лише загальний напрямок, то потрібно буде витратити значно більше зусиль, щоб прийти в потрібне місце.

Наявність плану дає керівнику впевненість, що він знає, який кінцевий результат повинен бути отриманий до певного моменту часу, хто, коли і які дії повинен для цього здійснити і що цих дій буде достатньо для досягнення бажаного результату. Але не менш важливо й те, що завдяки плану не тільки керівник, а й учасники спільної діяльності розуміють, на досягнення якої спільної мети вони працюють, яка їхня роль у цій роботі, чого від них чекають і що трапиться, коли вони не забезпечать своєчасного виконання своїх окремих завдань.

Важливим завданням планування, особливо перспективного, є прогнозування, або, як його називають американські фахівці, стратегічне планування. Прогнозування повинно забезпечити розв'язання поставленого стратегічного завдання, домогтися визначеної мети за допомогою наукового передбачення на основі аналізу внутрішніх і зовнішніх зв'язків організації. Ось що казали про це класики: «Передбачати – значить управляти» (Блез Паскаль); «Знати, щоб передбачати, передбачати, щоб управляти» (Огюст Конт).

Прогнозування є найважливішим інструментом прийняття стратегічних управлінських рішень. Другим складником наукового планування є моделювання стану системи, якою управляють. Враховувати всі ці умови необхідно при розробці Програми розвитку загальноосвітнього закладу. Така програма скеровує педагогів до реалізації ціннісних пріоритетів особистості, задоволення освітніх потреб обдарованої молоді, створення розвивального середовища, у якому б реалізувалася модель випускника.

Програма розвитку школи спрямована в площину цінностей особистісного розвитку, варіативності й відкритості освітньої системи закладу, зумовлює модернізацію чинників, які впливають на якість навчально-виховного процесу, змісту освіти, форм і методів навчання і виховання, системи контролю

й оцінювання, управлінських рішень, взаємовідповідальності всіх учасників навчально-виховного процесу.

Стратегія управління і планування

Стратегічне управління школою покликане забезпечити не тільки її функціонування, а й розвиток у майбутньому. Слово «стратегія» походить від грецьких слів *stratos* - військо і *agx* – веду, що означає «мистецтво генерала». Керівник сучасного закладу освіти повинен вести колектив до нових досягнень і успіхів, формувати імідж установи, виявляючи високий рівень професійної майстерності. Це – мистецтво директора-стратега.

Стратегічне управління в освіті – це сукупність рішень і дій для визначення та реалізації пріоритетних напрямків розвитку закладу освіти. Стратегія управління реалізується через програму розвитку, що забезпечує досягнення місії та цілей навчального закладу.

«Стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий та інтегральний підходи до діяльності організації, що дає можливість встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) організації та приводити їх у відповідність шляхом розробки та реалізації системи стратегій» (Н.Аніскіна, Л. Пасічникова).

Стратегія управління передбачає відповіді на запитання:

1. Якою є організація на цей момент?
2. Які результати роботи школа вважає справді важливими?
3. Чого ми хочемо домогтися? Яку школу хочуть створити люди, що в ній працюють?
4. Як перейти від реального стану до очікуваного, бажаного?
5. Що чекає школу в майбутньому?

Динамізм та відкритість – основні характеристики стратегічного управління.

Стратегічний план не можна застосувати один раз і назавжди. Його оновлюють, удосконалюють у разі, якщо:

- необхідно змінити напрям роботи організації;
- потрібно прискорити підвищення якості роботи організації;
- треба вносити зміни до структури організації, удосконалювати систему управління;
- відбуваються зміни в системі вищого порядку;

Стратегічно орієнтована організація – це така організація, у якій персонал має стратегічне мислення, застосовується система стратегічного планування, що дає змогу розробляти й використовувати інтегровану систему стратегічних планів, і в якій поточна повсякденна діяльність підпорядкована досягненню поставлених стратегічних цілей.

Переваги стратегічного підходу до управління:

- забезпечення цілеспрямованого розвитку організації;
- можливість управління змінами в організації та реагування на соціальні замовлення;
- можливість для організації моделювати, пропонувати альтернативні рішення та обирати оптимальні шляхи;
- створення творчого, ініціативного осередку в організації;
- стимулювання до стратегічного мислення і дій;
- вдосконалення процесу розробки рішень;
- діяльність керівників більш впорядкована, раціональна;
- підвищення рівня професіоналізму персоналу, обізнаності в діяльності організації;
- удосконалення роботи в команді.

Планування - це підготовчий етап кожного управлінського циклу. Розробити план – означає передбачити комплекс заходів, спрямованих на поліпшення навчально-виховної роботи та її результативності. Обґрунтований конкретний план дій – один із показників наукової організації праці. Щоб план виконував функцію розвитку системи, переходу її в нову якість, при розробці

програми слід виходити з реального стану функціонування школи та враховувати максимальні можливості її виконавців – членів педагогічного колективу, громадськості.

Програмно-цільовий підхід до управління навчальним закладом

Початок ХХІ ст. позначився в освіті переходом від адміністративно-функціонального до цільового підходу, для якого головне, щоб досягалася мета, сформульована в колективі, що спрямована на розв'язання актуальних проблем закладу освіти й передбачає досягнення прогнозованих результатів.

Поєднання програмного та цільового підходів дає новий ефективний вид програмно-цільового управління, сутність якого полягає в досягненні стратегічних завдань через цільові або комплексно-цільові програми розвитку. Програма розвитку школи - це робочий документ для організації перспективної та поточної діяльності закладу з чітко визначеною метою, прогнозованими результатами та конкретним планом дій для переведення певної шкільної підсистеми на вищий рівень розвитку. В основі програм розвитку школи можуть бути окремі цільові проекти.

Переваги програмно-цільового підходу до управління навчальним закладом такі:

1. Програми розвитку спрямовані на прогнозоване оновлення діяльності школи.
2. Забезпечують системність розвитку та впровадження інновацій.
3. Робота над розробкою та втіленням програми в життя згуртовує шкільний колектив.
4. У пошуках ідей, нових технологій і під час їх реалізації значно зростає рівень компетентності та професіоналізму педагогів.

Розробляючи програму розвитку школи, треба дотримуватись таких загальновизнаних принципів:

- А) Науковості, аналітичності (використання в плануванні досягнень педагогіки, дидактики, психології, фізіології, предметних методик).
- Б) Наступності (планування завдань, вибір засобів з урахуванням досягнутих результатів).
- В) Перспективності, направленості на кінцевий результат.
- Г) Конкретності.
- Д) Координації (узгодженості всіх шкільних підсистем, що беруть участь у педагогічному процесі).
- Е) Об'єктивності (планувати тільки ті завдання, які реально будуть виконані).
- Є) Актуальності (першорядність завдань, що впливають на результативність діяльності).
- Ж) Динамічності (внесення в разі потреби змін до програми).
- З) Гуманізму (у центрі програми – людина, особистість, а не набір заходів).
- И) Послідовності (логічного взаємозв'язку всіх етапів реалізації програми).

Рекомендації з підготовки програми розвитку навчального закладу

Програма розвитку школи – це важливий стратегічний документ навчального закладу. Вона обов'язково повинна складатися з таких складових, як аналітичне обґрунтування, постановка конкретних цілей і завдань, вибір засобів досягнення цілей, планування найважливіших акцій, заходів, що забезпечують досягнення мети в установлені строки, визначеність і послідовність цих дій, відповідальних виконавців.

Програма передбачає вирішення трьох взаємопов'язаних завдань, що є обов'язковими умовами успіху в діяльності освітнього закладу:

- знання того рівня, на якому перебуває система до початку планування;
- чітке уявлення про бажаний рівень, до якого треба дійти наприкінці запланованого періоду;
- вибір ефективних шляхів і засобів планової діяльності.

Розробка програми в нашій школі здійснювалася в певній логічній послідовності.

1. Збір інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище навчального закладу:

- статистичні відомості про учнів;
- режим роботи школи;
- стан МТБ;
- відомості про здоров'я вихованців;
- рівень навчальних досягнень учнів;
- рівень вихованості учнів;
- інтелектуальний та творчий потенціал учителів;
- історія, традиції школи;
- соціальне замовлення на освіту;
- підприємства-сусіди, культурні центри, ВНЗ тощо;

2. Аналіз досягнень і наявних проблем у діяльності школи.

3. Прогнозування тенденцій розвитку.
4. Виявлення внутрішніх резервів розвитку.
5. Визначення напрямків розвитку школи, формування банку інноваційних ідей;
6. Формування моделі розвитку школи.
7. Розробка плану дій.
8. Управління впровадженням ідей програми в практику.
9. Відстеження основних показників реалізації програми, оцінка результатів роботи.

Критерії оцінювання результатів роботи навчального закладу:

1. Відповідність реальних результатів діяльності школи цілям, завданням моделі випускника, державних освітніх стандартів, соціального замовлення.
2. Ефективність витрат часу, коштів, кадрів, інших ресурсів.
3. Психологічний клімат у колективі учнів, учителів (самопочуття, стосунки).

Отже, якою є наша педагогічна система сьогодні ми проаналізували на спеціальному засіданні педради. Образ бажаного майбутнього школи розробила та представила науково-методичній раді творча група учителів. Третє питання «Які дії маємо виконати та в якій послідовності, щоб досягти мети» вимагало чіткого визначення завдань, напрямів та пріоритетів нововведень, пропозицій щодо конкретних дій. До роздумів було запрошено весь педагогічний колектив. На засідання педагогічної ради «Стратегія розвитку, перспективи школи» запропонували підготуватися до обговорення таких питань:

1. Якою ви бачите нашу школу в майбутньому?
2. Які маєте пропозиції щодо збагачення змісту освіти в школі?
3. Яким формам і методам навчально-виховної діяльності треба надати перевагу?
4. Які освітні технології впроваджуєте? Якими технологіями хотіли б опанувати?
5. Які пріоритети визначили б у виховній роботі?

6. Що треба змінити в системі учнівського самоврядування, щоб воно стало дієвим?

7. Що треба зробити, щоб зміцнити здоров'я вихованців?

8. Які є пропозиції щодо підтримки здібних дітей?

9. Які засоби підтримки управлінської діяльності ви можете запропонувати?

Залежно від виявлених інтересів організували проблемні групи, кожна з яких готувала для засідання педради проект удосконалення одного з блоків педагогічної системи школи. До створення окремих проектів залучались батьки, учні, громадськість. Деякі проекти попередньо укладались на засіданнях науково-методичної ради. Також було утворено координаційну раду у складі представників дирекції школи, ради школи, педколективу, учнівського та місцевого самоврядування, батьків. Координаційна рада розробляла проект, що стосувався виховної діяльності, зокрема центрального питання у вихованні школярів – громадянської освіти та виховання. Для укладання остаточного варіанту програми наказом директора створюється робоча група. В її складі: директор школи та заступники, педагог-організатор, соціальний педагог (за наявності), голова ради школи, батьківського комітету, голова учнівської ради, сільський голова). Діяльність щодо розробки Програми розвитку складається з трьох взаємопов'язаних логічних етапів: 1) підготовчий етап; 2) основний – етап розробки програми; 3) етап експертизи. Доцільним буде виділити етапи реалізації Програми:

- Організаційно-проектувальний етап (січень-серпень 2011р.): розробка Концепції розвитку школи; визначення основних стратегій, заходів і механізмів розвитку; виявлення ресурсів (людських, матеріально-технічних, фінансових) реалізації Програми.
- Аналітико-практичний етап (вересень 2011р.-вересень 2016р.): практична реалізація проектів Програми; організація моніторингового спостереження за результатами; координація дій.

В умовах невеликої сільської школи дані рекомендації нам видаються як найбільш оптимальні.

Структура програми розвитку освіти школи

Програма є комплексом науково-методичних, матеріально-технічних та управлінських проектів із визначенням шляхів їх реалізації. У ній максимально враховані потреби педагогічного, учнівського та батьківського колективів школи. Програма розвитку може складатися з кількох самостійних проектів, що дозволяє якомога конкретніше змодельовати етапи розвитку шкільного організму в даному напрямку, розробити алгоритм реалізації заходів, передбачити і спрогнозувати очікувані результати.

Планування має кілька етапів: скрупульозна та об'єктивна оцінка стану справ в організації і визначення її можливостей; визначення мети (основної і проміжних, другорядних) і способів її досягнення і, нарешті, вибір методів контролю.

Структура програми розвитку може бути різною.

1. Термін реалізації програми
2. Коротка анотація програми.
3. Вступ (мотивація необхідності у даній програмі).
4. Мета програми конкретизована у завданнях.
5. Завдання програми.
6. Напрями програми.
7. Умови реалізації програми.
8. Очікувані результати.
9. Оцінювання ефективності результатів.
10. Інформаційна довідка про школу.
11. Аналітико-прогностичне обґрунтування програми. У нашій школі ми об'єднали 9, 10 пункти і розробили блоками – стисло вичленили досягнення і проблеми в управлінні школою, у навчанні і вихованні учнів, матеріально-технічній базі.
12. Конструювання моделі змісту програми відповідно до обраних напрямів. Визначили загальну схему розвитку освіти, а її стрижень – це якість. Отож, якість освіти залежить від її змісту, управління розвитком, здоров'я та

безпеки, виховання, роботи зі здібними школярами, матеріально-технічної бази.

13. Розробка проектів відповідно до розробленої моделі.

Якість освіти:

- ❖ управління розвитком школи;
- ❖ зміст освіти;
- ❖ здоров'я та безпека;
- ❖ виховання;
- ❖ робота зі здібними школяра

Управління розвитком школи:

- ❖ державно-громадське управління;
- ❖ мережа навчального закладу;
- ❖ методичний супровід освіти, професійний розвиток педагогів;
- ❖ форми, методи, технології педагогічної діяльності;

Зміст освіти:

- ❖ інформаційне забезпечення;
- ❖ профільна освіта;
- ❖ гуманітарна освіта;
- ❖ громадянська освіта

Здоров'я та безпека

- ❖ здоров'я дитини;
- ❖ безпечне середовище;
- ❖ спортивно-оздоровча робота;

Виховання:

- ❖ виховна робота;
- ❖ учнівське самоврядування;
- ❖ робота з батьками;
- ❖ громадянське виховання;

В структуру програми розвитку можна включити розширену інформаційну довідку про школу, у змісті якої рекомендовано:

1. Вказати назву школи, найважливіші етапи історії.
2. Дати коротку характеристику соціального оточення школи та описати його вплив на освітній заклад.
3. Вказати кількість учнів, класів, дати характеристику контингенту учнів.
4. Охарактеризувати педагогічний персонал школи: загальна кількість (з них основних працівників та сумісників), розподіл педагогів за віком, стажем, за рівнем освіти, кваліфікацією.
5. Стисло описати систему роботи з педагогічними кадрами.
6. Дати характеристику програмно-методичного забезпечення навчального і виховного процесів.
7. Результати моніторингу освітнього і виховного процесів в динаміці за декілька років.
8. Дати характеристику нормативно-правового і документального забезпечення роботи школи.
9. Охарактеризувати стан шкільної будівлі, навчально-матеріальної бази.

Отож, проекти, з яких складається Програма допоможуть вирішити такі питання, як:

- модернізація освіти на основі державно-громадської взаємодії та учнівського самоврядування;
- забезпечення зростання якості освіти;
- організація методичної роботи в школі;
- організація роботи зі здібними дітьми;
- професійний розвиток педагогічних кадрів, сприяння самоутвердженню на вчительському шляху;
- сприяння професійному зростанню молодих учителів, спонукання до творчої педагогічної діяльності;
- забезпечення, оптимізація та покращення матеріально-технічної бази;
- організація фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи;
- організація системи роботи з національного виховання;
- комп'ютеризація та інформатизація закладу;

- моніторингове дослідження всіх структурних ланок роботи школи.

Основними результатами Програми розвитку школи будуть удосконалення й модернізація сучасного освітнього середовища закладу, системні позитивні зміни, підвищення рівня та якості освіти. Програма дає можливість виробити стратегічні та пріоритетні напрями діяльності школи на найближчі роки.

Програма розвитку освіти

ЗОШ І - Шст. с. Озерці Горохівського
району Волинської області
на 2011-2016р.р.

Програма розвитку освіти ЗОШ I-III ступеня с. Озерці на період 2011-2016 років розроблена з урахуванням державної стратегії та основних напрямків розвитку освіти в XXI столітті, визначених у Національній доктрині розвитку освіти. Зміст програми складають окремі проекти, а також способи та шляхи їх реалізації. При її виробленні максимально враховані суспільні потреби місцевої громади в належному рівні освіти, сучасні досягнення в галузі педагогічних новацій.

Робоча група:

Дядюк Р.І. директор школи

Кальчевська З.М. заступник директора з навчально-виховної роботи

Попович З.В. заступник директора з виховної роботи

Яцюра І.А. педагог-організатор

Пальчук О.П. голова ради школи

Андрійчук О.П. голова батьківського комітету

Сорочинська Галина голова учнівської ради

Для того знання людям, щоб душу укріплювати.

Шота Руставелі

**Коли зупиняєшся й перестаєш бачити та
конструювати перспективу, то тим самим
окреслюєш тенденцію задкування в минуле.**

Вступ

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта розвиває і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал держави. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави. Водночас стан справ у галузі освіти, темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особи, громади, суспільства і держави. Глобалізація, перехід до високих технологій та інформаційного суспільства ставлять завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти, доступність здобуття якісної освіти. Сьогодні якість освіти активно обговорюється не лише у вітчизняних освітянських колах. Ми є свідками гострих дискусій щодо визначення якості освіти, починаючи з навчальних досягнень учнів і закінчуючи якістю діяльності навчальних закладів та якістю надання освітніх послуг.

Тому розробка цієї програми зумовлена необхідністю вдосконалення педагогічної системи школи відповідно до запитів батьків, учнів, учителів, комп'ютеризації та інтелектуалізації праці в сучасному суспільстві. Щоб розкрити здібності дитини, стимулювати бажання до творчості та самореалізації, освіта потребує змістовного, психологічного та дидактичного осучаснення.

Мета програми

Розбудова якісної ефективною та доступною для кожного учня школи системи освіти, яка відповідала б вимогам громади, запитам особистості та потребам держави і ґрунтувалася на громадянських цінностях українського народу.

Завдання програми

- модернізувати освіту на основі державно-громадської взаємодії та учнівського самоврядування;
- розробити та впровадити ефективні методи управління розвитком освіти;

- забезпечити суттєве зростання якості освіти всіх ступенів школи;
- запровадити в навчально-виховний процес інформаційно-комунікативні, інтерактивні, особистісно-зорієнтовані технології навчання.
- апробувати нові методики навчання, що забезпечують розвиток особистості – суб'єкта педагогічного процесу;
- реалізовувати державні освітні стандарти;
- подальша гуманітаризація змісту освіти, пріоритетна увага до мислення та мовлення учнів;
- сформувати активну позицію у забезпеченні здорового способу життя;
- формування національної самосвідомості учнів, патріотичних почуттів, зацікавленості історичними та культурними цінностями українського народу; подальший розвиток творчої, духовно багатой особистості з урахуванням її потреб, інтересів, здібностей;
- розвинути матеріально-технічну базу відповідно до сучасних вимог.

Напрями програми

Управління розвитком освіти.

Зміст освіти.

Здоров'я та безпека.

Виховання.

Матеріально-технічна база.

Умови реалізації програми

- визнання освіти важливою галуззю батьками, учнями, громадськістю;
- впровадження системи постійного відстеження динаміки змін в освіті (моніторинг якості освіти та виховання);
- вивчення соціального попиту на освітні послуги;
- свідомо мотивація на успішний професійний розвиток педагогічних кадрів;
- підтримка школи державними органами управління освіти і місцевою владою;
- сучасне комфортне навчальне середовище;
- фінансова підтримка програми.

Очікувані результати

Основними результатами розвитку освіти мають бути системні позитивні зміни її якості:

- здорова інтелектуально розвинута, духовно багата особа з активною громадянською позицією;
- відповідність освіти державним стандартам;
- високий рівень державно-громадської взаємодії в управлінні освітою, відкритість функціонування та розвитку системи;
- дієва система безперервної освіти педагогічних кадрів усіх рівнів;
- на 60% оновлена матеріально-технічна база школи.

Оцінювання ефективності результатів здійснюватиметься шляхом запровадження системного моніторингу якості та змін освіти

Управління

Досягнення	Проблеми
1. Власне бачення майбутніх змін в освіті та бажання ініціювати зміни в управлінні освітою школи.	Недосконала система планування розвитку освітньої галузі.
2. Чітко окреслені функції управління школою.	Недостатній обсяг знань і вмінь з освітнього менеджменту в заступників директора.
3. Співпраця з державними органами управління освітою, органами місцевої влади, з громадськістю села.	Неналежний науково-методичний супровід освітнього процесу.
4. Запровадження системи навчання педагогічної праці: - програма «Інтел. Навчання для майбутнього», Майкрософт «Партнери в освіті»; - навчальні семінари, семінари-практикуми, тренінги, майстер-класи.	Низький рівень впливу громади на прийняття управлінських рішень.
5. Запровадження державно-громадського управління.	Недостатня система морального та матеріального стимулювання педагогів, які забезпечують високу результативність своєї роботи.
6. Підвищення рівня фінансової культури.	Недостатньо розвинутий інформаційно-комунікаційний зв'язок між відділом освіти та навчальним закладом.
	Недостатнє фінансування школи з державного бюджету, відсутнє фінансування з місцевого бюджету.

Загальна середня освіта

Досягнення	Проблеми
Здійснено перехід до ЗНО навчальних досягнень випускників школи.	Недостатнє забезпечення школи комп'ютерною технікою, відсутність мультимедійного комплексу.
Здійснено перехід на профільне навчання.	Застаріла матеріально-технічна база кабінетів хімії, фізики, неналежна матеріальна база для занять фізичною культурою.
Забезпечується розвиток допрофільної освіти. Наявна стратегія запровадження профільного навчання у старшій школі.	Слабка методична підтримка інноваційних процесів.
Розширено можливості вибору факультативів, спецкурсів, додаткових годин з варіативної частини навчального плану.	Неналежний психологічний та соціально-педагогічний супровід розвитку дітей.
Застосовуються новітні методики навчання: інтерактивні, діалогові, критичного мислення, комп'ютерні, проектні.	Недостатня мотивація в учнів для здобуття якісної освіти.
	Погіршення стану здоров'я учнів (у початковій школі вади здоров'я – 10%, у старшій -50%).
	Недостатнє забезпечення підручниками та науково-пізнавальною літературою.

Виховання

Досягнення	Проблеми
Склалась система виховної роботи.	1. Зростання негативних проявів дитячої поведінки.
Розширено позакласну гурткову роботу, мережу клубів.	Недостатньо дієва система роботи з профілактики правопорушень.
Успішно реалізуються проекти «Калиновий гай», «Захист природи в Україні. Що залежить саме від тебе?», «За здоровий спосіб життя»	Недостатній рівень занять фізичною культурою і спортом.
Діє дитячий літній оздоровчий табір денного перебування.	Відсутність системи позакласної роботи з навчальних дисциплін.
Дієве учнівське самоврядування.	Відсутнє фінансування позакласної роботи.
Фрпмування художньо-естетичної, екологічної, технічної культури через конкурси, виставки, турніри.	

Матеріально-технічна база

Досягнення	Проблеми
Встановлено 6 комп'ютерів.	Недостатнє забезпечення школи комп'ютерною технікою, відсутність мультимедійного комплексу.
Підключено до мережі Інтернет 1 комп'ютер.	Застаріла матеріально-технічна база кабінетів хімії, фізики, неналежна матеріальна база для занять фізичною культурою.
Встановлено 4 енергозберігаючі вікна.	Незадовільний стан вікон, козирка на покрівлі.
Реконструйовано 1 котел на тверде паливо.	Відсутність державних актів на землю, паспортів будівель, свідоцтва на право власності ЗНЗ.
Придбано термометри, коректор, газосигналізатор у котельню.	Недостатнє фінансування на впровадження енергоощадних заходів.
Замінено теплотрасу.	Не створено єдиного інформаційного простору школи (локальної мережі).
Встановлено водолічильники.	Відсутність медіа теки по предметах.
Встановлено 3 дверей, 3 захисних дашків, відремонтовано сходи їдальні .	

Проект «Державно-громадське управління освітою»

Мета :

забезпечити ефективне управління освітою шляхом оновлення фінансово-економічних механізмів, державно-громадської взаємодії влади та громади для задоволення потреб мешканців села.

№ з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Створити: - шкільний благодійний фонд; - консультпункт резерву керівних кадрів	2011 2013	Дядюк Р.І.
2.	Організувати громадські слухання з проблемних питань роботи школи.	2011-2016	Дядюк Р.І.
3.	Запровадити виплату батьківських стипендій трьом кращим учням школи.	2014	Рада школи
4.	Запровадити щорічний творчий звіт школи.	щорічно	Дядюк Р.І.

Очікуваний результат:

- державно-громадська взаємодія в управлінні школою;
- збільшення фінансових надходжень із громадського сектора (на 15%);
- перехід до проектно-цільового методу управління.

Проект «Мережа навчального закладу»

Мета:

забезпечити набір учнів в усі класи школи (не менше 6 учнів).

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Забезпечити якісний облік дітей, що проживають в мікрорайоні школи.	2011-2016	Кальчевська З.М.
2.	Залучити до навчання у школі всіх дітей, що проживають у мікрорайоні школи.	2011-2016	Дядюк Р.І.
3.	Вивчати демографічний показник населення села з народження дитини, окреслювати перспективу набору до 1 та 10 класів.	2012	Кальчевська З.М.
4.	Проводити роз'яснювальну роботу в ЗОШ I-II ступеня с. Рачин щодо необхідності здобуття загальної середньої освіти, щодо переваг зовнішнього незалежного оцінювання при вступі у вищі навчальні заклади.	щорічно	Дядюк Р.І.

Очікуваний результат:

- 100% охоплення дошкільною освітою дітей 5-річного віку;
- набір учнів в усі класи школи (не менше 6 учнів у 10 клас).

**Проект «Методичний супровід освіти.
Професійний розвиток педагогів»**

Мета :

- створення умов для ефективної діяльності педагогічної праці;
- впровадження кадрового менеджменту в практику управління персоналом.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Запровадити: - матеріальне і моральне стимулювання творчих педагогів; - нові підходи щодо форм та методів підвищення кваліфікації педагогічних працівників (самоосвіта, курси, взаємонавчання, дистанційне навчання, звіт)	2011-2016	Дядюк Р.І.
2.	Проводити : - навчальні семінари, тренінги, круглі столи, майстер-класи для педагогів; - навчання для заступників керівника з питань освітнього менеджменту; - щорічний моніторинг якості управлінської діяльності щодо методичної роботи;	2011-2016	Дядюк Р.І.

3.	Забезпечити: - комп'ютерною технікою та інтерактивним обладнанням методичний кабінет; - науковою, методичною та навчальною літературою методичний кабінет	2013 2012	Дядюк Р.І. Кальчевська З.М.
4.	Розробити моделі професійної компетентності учителів за фахами.	2013	Дядюк Р.І.
5.	Сформувати концепцію культури праці в навчальному закладі, виробити правила роботи в команді.		

Очікуваний результат:

- поповнення навчальних кабінетів друкованою методичною продукцією;
- забезпечена дієва система безперервної освіти педкадрів;
- навчально-методична служба школи є необхідною і доступною;
- підвищення професійного статусу педагогів;
- підвищення ефективності праці через упровадження в організаційну культуру школи корпоративного компонента;

Проект «Форми, методи, технології педагогічної діяльності»

Мета:

- використання форм, методів, технологій навчання, що забезпечують високу пізнавальну активність учнів на уроці, демократичний стиль спілкування на рівні «вчитель-учень», співпрацю, розвиток творчого потенціалу кожного учня як суб'єкта педагогічного процесу;
- інформатизація навчання;
- формування готовності педпрацівників до інноваційної діяльності.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Засідання методичних осередків: - «Організаційні форми навчальної діяльності та їхня роль у підвищенні успішності навчання»; - «Методи навчання та їхній вплив на розвиток мислення учнів»; - «Сучасні технології навчання»	2011-2016	Керівники методичн. осередків
2.	Науково-практична конференція «Урок як дидактична система»	2011	Дядюк Р.І.
3.	Педагогічні читання «Перспективні технології нової школи»	2013	Дядюк Р.І.
4.	Тренінг «Моніторинг якості освіти та навчальних досягнень учнів»	2014	Дядюк Р.І.
5.	Лекція «Використання електронних засобів	2016	Кальчевська

	навчання у викладанні шкільних дисциплін».		З.М.
6.	Конкурс на кращий інноваційний урок	щорічно	Кальчевська З.М.
7.	Проведення цільового семінару за програмою «Інтел. Навчання для майбутнього»	щорічно	Літвін І.В.
8.	«Майстер-класи» учителів з використання сучасних освітніх технологій.	щорічно	Учителі-предметники
9.	Педрода «Звіт методичних осередків про участь у реалізації програми розвитку педагогічної системи школи»	2016	Дядюк Р.І.

Очікуваний результат:

- підвищення якості освіти до 40%;
- створення умов для творчої самореалізації кожного учня;
- школа передового педагогічного досвіду результативних технологій навчання;
- банк даних інноваційних проєктів.

Проект «Інформаційне забезпечення»

Мета:

- впровадження освітніх інформаційних технологій у навчально-виховний процес;
- повне забезпечення школи сучасною комп'ютерною та копіювальною технікою;
- формування інформаційної культури учнів;

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Доукомплектувати школу сучасною комп'ютерною та копіювальною технікою.	2011-2016	Дядюк Р.І.
2.	Встановити навчальний комплект інтерактивного обладнання (інтерактивну дошку, мультимедійний проектор).	2014	Дядюк Р.І.
3.	Проводити навчальні семінари та тренінги для вчителів за програмою «Інтел. Навчання для майбутнього», «Teach.It. Net».	Щорічно	Літвін І. В.
4.	Оновлювати існуюче програмне забезпечення.	2014	Дядюк Р.І.
5.	Підєднати до мережі Інтернет усі комп'ютери, створити локальну сітку по школі.	2016	Кальчевська З.М.
6.	Забезпечити життєдіяльність електронної системи обміну інформацією, Інтернет-сайт.	2015	Кальчевська З.М.
7.	Впорядкувати в електронному варіанті шкільну базу інформаційного забезпечення.	2011	Кальчевська З.М.
8.	Створити електронний документообіг.	2011	Дядюк Р.І.

Очікуваний результат: - школу оснащено сучасною комп'ютерною, копіювальною технікою, інтерактивним обладнанням;

- навчально-виховний процес відбуватиметься із використанням комп'ютерної техніки.

Проект «Профільна освіта»

Мета:

- орієнтація на широку диференціацію, варіативність, багатопрофільність, інтеграцію загальної й допрофесійної освіти;
- розширення можливостей учнів у виборі власної освітньої траєкторії;
- забезпечення можливостей для рівного доступу учнівської молоді до здобуття загальноосвітньої профільної підготовки на базі школи та освітнього округу.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Провести: - діагностику потреб школярів і батьків щодо вибору профілю навчання; - моніторинг впровадження профільного навчання в школі.	2011 2012	Кальчевська З.М.
2.	Впроваджувати: - допрофільне навчання у 8,9 класах; - профілізацію школи III ступеня в межах школи та освітнього округу.	щорічно	Дядюк Р.І.
3.	Проводити інформаційно - роз'яснювальну роботу з батьками щодо організації профільного навчання учнів відповідно до їхніх освітніх потреб.	щорічно	Дядюк Р.І.
4.	Поповнити матеріальну базу навчальної майстерні, кабінетів географії, історії для покращення рівня профільного навчання.	2014	Дядюк Р.І.
5.	Розробити програму впровадження	2011	Кальчевська

	профільного навчання та допрофільної підготовки до 2016р.		З.М.
--	---	--	------

Очікуваний результат:

- старшокласники школи навчаються за програмою профільного навчання (100%);
- батьки мають уявлення про систему профільного навчання;
- обладнано навчальну майстерню, кабінети географії, історії (30%);

Проект «Гуманітарна освіта»

Мета:

- подальша гуманітаризація змісту освіти відповідно до запитів учнів;
- вдосконалення системи роботи з покращення комунікаційної культури школярів, культури спілкування;
- сприяти формуванню правового світогляду молоді, усвідомлення свого місця в суспільстві;
- пріоритетна увага до таких елементів змісту освіти, як прийоми мислення, методи пізнання, навички самостійного оволодіння знаннями.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Поглиблене вивчення предметів: української літератури, історії України, правознавства; вивчення на предметній основі російської мови в 5-7 кл.	2011-2016	Дядюк Р.І.
2.	Введення спецкурсів «культура ділового та писемного мовлення», «Література рідного краю», «Країнознавство» (англ.мова)	2011-2016	Дядюк Р.І.
3.	Впровадження конкурсу «Урок року» з розвитку інтелектуальної культури учнів.	щорічно	Дядюк Р.І.
4.	Вивчення досвіду роботи учителів з питання «Формування інтелектуальної культури та навичок самостійного поповнення знань у процесі викладання суспільних дисциплін»	2014	Дядюк Р.І.
5.	Засідання педради «Формування культури	2011	Кальчевська

	мислення та культури пізнання у системі викладання основ наук»		З.М.
б.	Висвітлення досвіду роботи вчителів з оновлення змісту освіти в журналі «Педагогічний пошук».	2015	Русь Т.В. Крупнік М.Р. Кравчук В.В.

Очікуваний результат:

- ріст якості комунікаційної культури школярів на 15%;
- ріст культури писемного мовлення;
- учні усвідомлюють глибинний зміст та сутність прав людини, їх взаємозв'язок з моральними, етичними, політичними, культурними нормами суспільства;
- активність кожного учня в опануванні й передачі знань у процесі навчання, знання актуальних прийомів мислення і пізнання, методів самостійного оволодіння знаннями; швидкий темп засвоєння навчального матеріалу.

Проект «Громадянська освіта»

Мета:

- сприяти розвитку цілісного підходу до здійснення громадянського виховання учнівської молоді, процесу демократизації школи;
- формування суспільно-правової компетентності випускника школи;
- розвиток історичного мислення учнів, формування історичних знань.

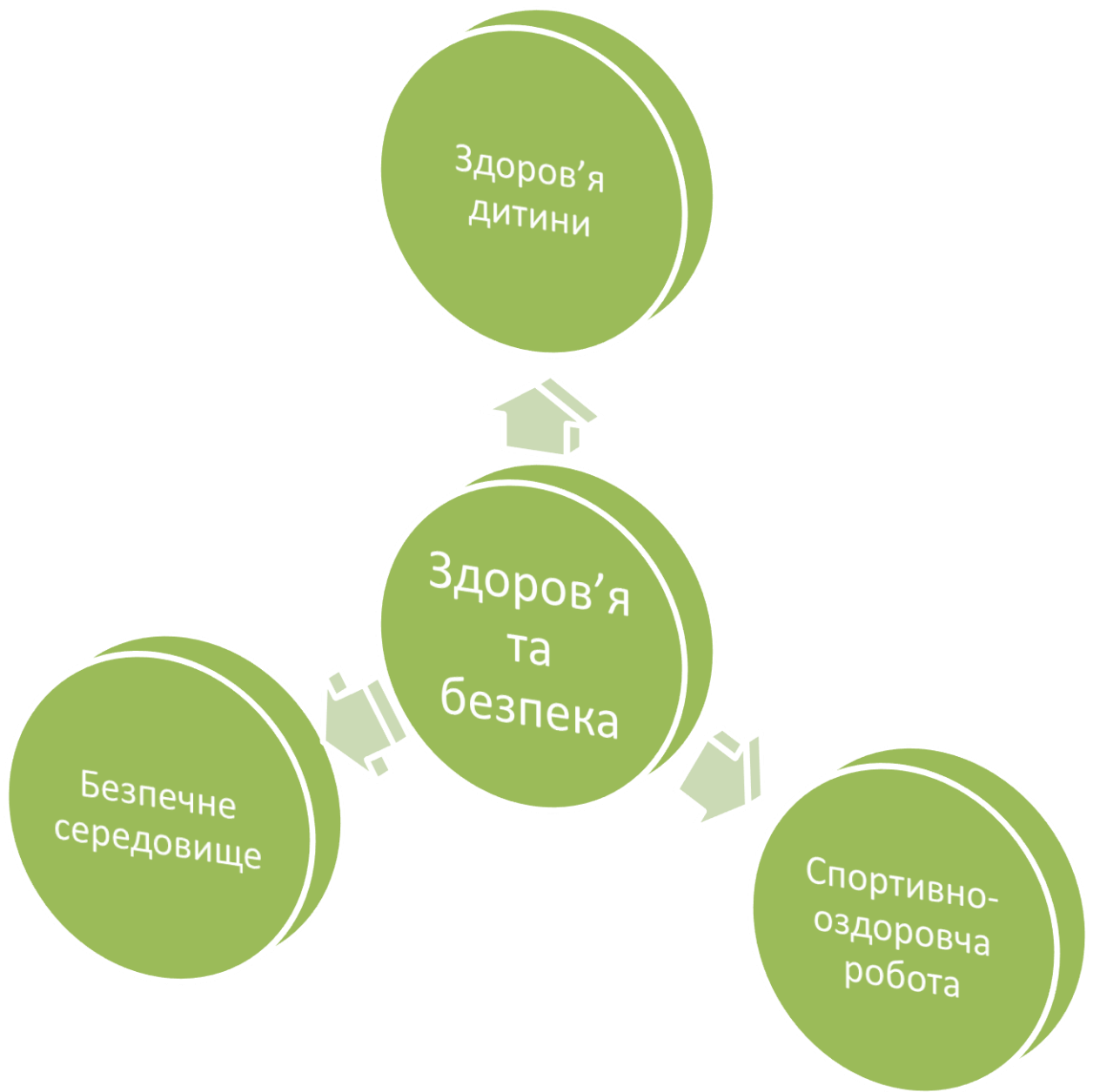
№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Ввести у варіативну частину навчального плану факультативний курс з основ громадянської освіти.	2012	Ліхогуб А.В.
2.	Забезпечити роботу історико - правового клубу.	2014	Кравчук В.В.
3.	Організувати роботу консулатпункту «Юридична клініка».	щорічно	Кравчук В.В.
4.	Сприяти роботі динамічної групи «Краєзнавство в навчальному процесі».	2014	Дядюк Р.І.
5.	Забезпечити роботу постійного семінару «Морально-етичний світ учня національної школи».	2011	Кальчевська З.М.
6.	Конференція «Навколишнє середовище і здоров'я людини»	2015	Яцюра І.А.
7.	Педрада «Вплив громадянського виховання на формування основних складників	2013	Дядюк Р.І.

	соціальної компетентності учнів (суспільно-правову, професійну, трудову, комунікативну, моральну, психофізіологічну).		
--	--	--	--

Очікуваний результат:

- суспільно-правова компетентність випускника школи. Соціально-політична, правова компетентність випускника є основою його активної громадянської позиції, здатності до свідомої самореалізації в суспільно-політичному житті. Для цього випускнику необхідно:
- знати основні положення Конституції, мати уявлення про політичну структуру сучасної держави і державної влади;
- володіти інформацією про основні політичні партії у державі;
- виховання моральної, громадянської, соціальної відповідальності вчителів, учнів, батьків;
- знати закони, які регламентують участь громадян у різних формах суспільно-політичної діяльності;
- мати уявлення про основні міжнародні суспільно-політичні організації, їх місцезнаходження, напрямки діяльності.

Проект «Здоров'я дитини»

Мета:

- створення умов для забезпечення та збереження фізичного та морального здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу шляхом створення відповідного навчального середовища та реалізації заходів щодо охорони здоров'я дитини;
- формувати потребу в здоровому способі життя, стійке негативне ставлення до шкідливих звичок.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Проводити: <ul style="list-style-type: none"> - щорічний моніторинг стану здоров'я дітей та працівників школи; - щорічне діагностування дітей щодо підліткових uzалежнень; - навчальні семінари для заступників директорів, педагога-організатора, класних керівників з питань протидії підлітковим uzалеженням, нових освітніх технологій валеологічної освіти, просвітницько-оздоровчих програм	щорічно 2011-2016	Попович З.В. Дядюк Р.І.
2.	Реалізовувати районну Програму охорони здоров'я дітей у співпраці з районною лікарнею.	2011-2016	Дядюк Р.І.
3.	Запровадити систему семінарів та тренінгів для учителів та батьків з профілактики та формування здорового способу життя на	щорічно	Андрійчук О.П.

	базі ФАПу.		
4.	Забезпечити харчування дітей відповідно до нормативних вимог.	2011-2016	Дядюк Р.І.
5.	Забезпечити безкоштовним гарячим харчуванням дітей 1-4 класів, дітей з малозабезпечених сімей	2011-2016	Кальчевська З.М.
6.	Активізувати просвітницьку роботу із школярами та батьками щодо культури та гігієни харчування, запобігання інфекційним захворюванням.	2012	Попович З.В.
7.	Створити комфортне навчальне середовище: - поновити шкільні меблі, меблі їдальні (стільці); - дообладнати спортивний зал та стадіон.	2011 2013	Дядюк Р.І.

Очікуваний результат:

- стабілізація кількості шкільних захворювань;
- призупинено зростання показників щодо підліткових uzалежнень;
- батьки інформовані про фізичний стан та рівень здоров'я дітей;
- натуральні норми харчування для дітей різних вікових категорій;
- максимальне забезпечення гарячим харчуванням
- сформовані навички культури здоров'я.

Проект «Безпечне середовище»

Мета:

створення безпечного середовища у навчальному закладі.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Провести: - експертизу діючого спортивного обладнання; - навчальні семінари та тренінги спільно зі службами 9-101, 9-104 для всіх учасників навчально-виховного процесу.	щорічно 2012,2014	Дядюк Р.І.
2.	Розробити систему ефективного реагування на можливі небезпеки.	2012	Кальчевська З.М.
3.	Відпрацювати порядок евакуації учнів, учителів та працівників школи у разі пожежі та інших небезпечних впливів.	2011	Сак В.О.
4.	Проводити навчання з цивільного захисту	щорічно	Дядюк Р.І.
5.	Своєчасно проводити інструктажі з учнями, працівниками школи, навчання з охорони праці з працівниками школи.	2011	Кальчевська З.М. Дядюк Р.І.
6.	Практичне відпрацювання навиків безпечної поведінки у разі загрози будь-якої небезпеки проводити в день цивільного захисту.	2015	Сак В.О. Попович З.В.
7.	Проводити рейди чистоти, випускати сан бюлетені.	2011-2016	учком

Очікуваний результат:

- створено безпечне середовище у школі (створені сприятливі умови для навчання і фізичного розвитку учнів, дотримуються санітарні правила, правила техніки безпеки);

Проект «Спортивно-оздоровча робота»**Мета:**

створення умов для забезпечення та збереження фізичного, духовного та психологічного здоров'я школярів, утвердження свідомого ставлення та громадянської відповідальності за власне здоров'я шляхом створення відповідного навчального середовища та реалізації спортивно-оздоровчих заходів.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Розширити мережу спортивних секцій у школі: футбол, волейбол, баскетбол, легка атлетика, теніс, гімнастика.	2012-2015	Дядюк Р.І.
2.	Налагодити співпрацю з молоддю села з метою проведення спільних спортивних заходів.	2011	Попович З.В.
3.	Започаткувати підготовку та втілення туристично-краєзнавчих проєктів, випуск туристичного буклету.	2012	Кравчук В.В. Ліхогуб А.В.

4.	Продовжити проведення спортивних свят з батьками.	щорічно	Дядюк Р.І.
5.	Організувати роботу лекторію для учнів оздоровчого спрямування.	2011	Яцюра І.А.
6.	Створити центр спортивно-оздоровчого дозвілля	2015	Попович З.В.
7.	Залучати учнів школи до тренувальних занять у ДЮСШ.	2014	Стопачинський В.П.

Очікуваний результат:

- стабілізація кількості шкільних захворювань;
- призупинено зростання показників щодо підліткових uzалежнень;
- батьки інформовані про фізичний стан та рівень здоров'я дітей;
- зросла кількість дітей, залучених до спортивно-оздоровчих заходів;
- збільшення кількості призерів районних спортивних змагань.

Проект «Виховна робота»

Мета:

- побудова виховного процесу на національних традиціях українського народу і цінностях громадянського суспільства;
- виховання свідомого громадянина, патріота держави;
- формування норм загальнолюдської моралі, художньо-естетичної культури;
- плекання у молодого покоління почуття любові і гордості за рідне село, Волинь, Україну.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Створити: - нові клуби за інтересами; - інтернет-порадник з питань прав дитини.	2012 2015	Попович З.В.
2.	Продовжити співпрацю із службами та правоохоронними органами з питань профілактики правопорушень. Активізувати роботу із дітьми з девіантною поведінкою.	2011-2016	Попович З.В.
3.	Посилити відповідальність учителів, батьків щодо боротьби з тютюновою та алкогольною залежністю.	2011-2016	Попович З.В.
4.	Проводити навчальні семінари, тренінги для класних керівників, батьків.	2011-2016	Попович З.В.
5.	Забезпечити відзначення ювілейних дат.	2011-2016	класні керівники, вч. історії
6.	Розробити маршрути екологічних експедицій	2012	Ліхогуб А.В.

7.	Розробити методичні рекомендації з питань виховної роботи, poradnik для класних керівників.	2015	Попович З.В.
8.	Активізувати екскурсійну діяльність.	2012-2016	класні керівники
9.	Сприяти здійсненню учнівських проєктів.	2012-2016	класні керівники
10.	Оптимізувати структуру гурткової роботи.	2013	Попович З.В.

Очікуваний результат:

- удосконалена система виховання вільної особистості, адаптованої в сучасному суспільстві, яка поважає свободу інших, робить вільний вибір у широкому спектрі пропозицій, зберігаючи свою самобутність, національну та культурну ідентичність;
- дієва робота дитячої та молодіжної організацій, клубів за інтересами;
- ріст рівня вихованості школярів до 90%; - ріст кількості призерів районного та обласного масштабів у різноманітних конкурсах.

Проект «Учнівське самоврядування»

Мета:

- формування ділових якостей лідера;
- розвиток у старшокласників здібностей до управлінської діяльності;
- формування потреби у безперервній освіті й необхідності самопізнання, самовиховання та самовдосконалення;

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Створити школу навчання демократії	2012	Попович З.В.
2.	Провести - навчання лідерів малих ініціативних груп; -моніторинг найгостріших проблем в учнівському середовищі.	2011-2016	Попович З.В.
3.	Розробити та реалізувати проект «Від екології душі до екології природи»	2011-2016	Попович З.В.
4.	Розробити план проведення навчання голів учкомів класів педагогами-консультантами.	2011-2016	Попович З.В.
5.	Конкурси «Клас року», «Учень року».	2011-2016	класні керівники, вч. історії
6.	Ділова гра «Шляхи інтеграції України в Європу».	2012	Ліхогуб А.В.
7.	Створення фотоальманаху «Школа – мій рідний дім»	2015	Попович З.В.

8.	Корекція єдиних вимог до учнів школи.	2012-2016	Дядюк Р.І.
9.	Випуск газети «Погляд учня»	2013	Попович З.В.

Очікуваний результат:

- активна діяльність органів учнівського самоврядування;
- сформовані навички самоврядування, соціальної активності й відповідальності у процесі практичної громадської діяльності;
- соціально зріла, творча особистість з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, підготовлена до професійного самовизначення.

Проект «Робота з батьками»

Мета:

- взаємодія батьків та педагогів – необхідна умова для виховання нового покоління;
- забезпечення широкої участі батьків в управлінні школою.

Відповід.	Шляхи реалізації	Термін виконання	
1.	Залучення батьків до заходів, які проводяться у школі.	2012	Попович З.В.

2.	Дні відкритих дверей.	2011-2016	Попович З.В.
3.	Батьківський університет (лекції, бесіди, диспути).	2011-2016	Попович З.В.
4.	Науково-практичні конференції з обміну досвідом сімейного виховання	2011-2016	Попович З.В.
5.	Започаткувати уроки-практикуми з розв'язання педагогічних завдань.	2011-2016	класні керівники, вч. історії
6.	Вечори сімейних портретів (кращі зразки сімейного виховання).	2012	Ліхогуб А.В.
7.	Випуск сімейних тематичних стінних газет.	2015	Попович З.В.
8.	Активізувати нетрадиційні форми роботи з батьками: аукціон ідей сімейної педагогіки, батьківський ринг, вечір великої розмови і ін.	2012-2016	класні керівники
9.	Міст взаєморозуміння «Батьки і діти – це любов і сльози, це вічне щастя і одвічний біль»	2012-2016	класні керівники
10.	Розпочати роботу дискусійного клубу «Дитина – дзеркало сім'ї».	2013	Попович З.В.

Очікуваний результат:

- активна участь батьків в управлінні школою;
- спільна робота школи і сім'ї;

- покращення умов розвитку, навчання та виховання учнів.

Проект «Громадянське виховання»

Мета:

- формувати правову культуру, виховувати повагу до законів і норм співжиття в суспільстві;
- формувати громадянську самосвідомість, патріотизм, повагу до національних надбань: мови, культури, традицій; гуманістичну мораль.
-

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Створення дискусійної трибуни старшокласників. Клуб «Погляд	2012	Попович З.В.
2.	Розробка і забезпечення виконання загальношкільної програми національно-патріотичного виховання.	2011-2016	Попович З.В.
3.	Створення проектів «Людина. Громадянин. Патріот»	2011-2016	Попович З.В.
4.	Ввести у варіативну частину навчального плану факультативний курс з основ громадянської освіти.	2011-2016	Попович З.В.
5.	Висвітлювати питання виховного впливу громадянської освіти у шкільних інформаційних засобах.	2011-2016	класні керівники, вч. історії

6.	Доброчинна акція «Від серця до серця»	2012	Ліхогуб А.В.
7.	Екологічна акція «Вулиця, подвір'я, ставок»	2015	Попович З.В.
8.	Цільові зустрічі з працівниками прокуратури, органів внутрішніх справ, державних органів.	2012-2016	класні керівники
9.	Уроки мужності, вечори пам'яті, ранки, години спілкування, присвячені урочистим подіям та знаменним датам в житті Батьківщини.	2012-2016	класні керівники
10.	Активізація історико-краєзнавчої роботи. Проект «Волинь екскурсійна».	2013	Попович З.В.
11.	Створення музею історії села і школи.	2011	Попович З.В.
12.	Шкільний вернісаж педагогічної творчості «Формування духовно-моральних цінностей особистості»	2016	Попович З.В.

Очікуваний результат:

- громадянин держави зі сформованою правовою культурою, національною самосвідомістю, який любить рідну землю, свій народ, готовий до праці в ім'я Батьківщини, відчуває свою причетність до розбудови національної держави;

Проект «Робота зі здібними школярами»

Мета:

- забезпечення сприятливих умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку здібних дітей, сприяння їхній самореалізації в навчально-виховному процесі;
- розробка системи виявлення здібних дітей та напрямів роботи з ними;
- оновлення змісту, форм і методів роботи зі здібними школярами;
- забезпечення морально-психологічної підтримки здібних дітей;
- створення системи стимулювання здібних дітей та педагогічних працівників, які з ними працюють.

№з/п	Шляхи реалізації	Термін виконання	Відповід.
1.	Розробити систему цілеспрямованого виявлення здібних дітей за допомогою комплексної діагностики, скласти багаторівневий та багатопрофільний «банк даних» здібних учнів.	2011	Попович З.В.
2.	Зробити традиційними заходи з метою стимулювання здібних дітей: - щорічне проведення днів науки; - загальношкільні виставки творчих робіт учнів «Мої знання та праця для тебе, Батьківщино!», спрямовані на самореалізацію здібних дітей; - конкурс учнів 5-11 класів «Найрозумніший».	щорічно 2012,2015 2013,2016	Попович З.В. Кальчевська Кальчевська
3.	Започаткувати семінар «Особливості роботи	2013	Кальчевська

	вчителя - предметника зі здібними дітьми».		
4.	Забезпечити якісну підготовку школярів до участі в олімпіадах, конкурсах, турнірах, фестивалях, конференціях, виставках творчих робіт.	2011-2016	учителі-предметники
5.	Започаткувати щорічний випуск альманаху «Найтонші струни поезії», де друкувати найкращі творчі роботи учнів.	2011-2016	Русь Т.В. Крупнік М.Р.
6.	Випустити альбом про здібних учнів школи.	2016	Кальчевська
7.	Розробити положення про моральне та матеріальне стимулювання учнів, які досягли високих успіхів у навчання та творчій діяльності, та учителів, які з ними працюють.	2011	Кальчевська

Очікуваний результат:

- отримання вищих результатів навчальних досягнень учнів (якість освіти - 40%);
- посилення мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- участь у конкурсах, турнірах, олімпіадах, МАН та досягнення високих результатів;
- створення особи тісно орієнтованої системи роботи зі здібними дітьми;
- впровадження сучасних педагогічних технологій навчання і виховання здібних дітей;
- підвищення рівня професійної компетентності педагогів, які працюють зі здібними дітьми;
- створена система морального та матеріального стимулювання здібних дітей та педагогів, що з ними працюють.

Модель засідання координаційної ради зі стратегії й планування розвитку школи

Голова координаційної ради: директор школи Р.І.Дядюк

Члени координаційної ради: голова ради школи Пальчук О.П., член батьківського комітету Денисюк І.П., голова піклувальної ради Войтович Ж.М., член ради школи Дядюк В.В., сільський голова Домбровський В.Г., голова учкому Сорочинська Г.М., члени учкому: Кальчевська Б., Дубанська Т., члени науково-методичної ради: Попович З.В., Ліхогуб А.В., Крупнік М.Р., Яцюра І.А.

Експерти: Кальчевська З.М., Пузиревська О.В.

Голова координаційної ради Дядюк Р.І.

Шановні члени координаційної ради! В складі КР сьогодні працюють представники НМР школи, представники ради школи, учнівського самоврядування, місцевого самоврядування. В ході засідання буде працювати експертно-прогностична група. Завдання експертно-прогностичної групи: дати оцінку обговорюваній проблемі, спрогнозувати результати та шляхи реалізації. Ми зібрались з вами на чергове засідання з питань вироблення стратегії розвитку школи за напрямком: виховання, оскільки це питання вам усім найбільш зрозуміле, доступне. Тому запрошую всіх до ділової, конструктивної розмови. Нам з вами слід відповісти на такі запитання:

- Якою є наша виховна система школи сьогодні?
- Якою ми її хочемо бачити в майбутньому?
- Які дії маємо виконати та в якій послідовності, щоб досягти мети?

Якою ж є наша виховна система сьогодні?

До слова запрошується заступник директора з виховної роботи **Попович З.В.**

(Аналіз виховної роботи).

Директор. Отже, у школі склалась система виховної роботи. Кожен клас працює як мала ініціативна група, а об'єднуються школярі навколо КТС.

Оскільки моніторинг став для нашого колективу основою корекції діяльності, то виховна служба школи проводить моніторинг з різних питань виховання:

- рівень вихованості;
- рівень сформованості національної самосвідомості;
- рівень сформованості громадянських якостей особистості;
- рівень згуртованості класних колективів;
- рівень громадянської освіти;
- культура спілкування;
- схильність до шкідливих звичок;

Дані моніторингу на діаграмі і ми можемо побачити проблемні зони у вихованні школярів. Насамперед, це громадянська освіта і виховання, культура спілкування. Дані показники дещо нижчі середньо українських і обласних.

Отож, запрошую вас до діалогу з означених проблем. Якою ми хочемо бачити виховну систему школи в аспекті громадянської освіти і виховання? І що маємо для цього робити, щоб досягти мети?

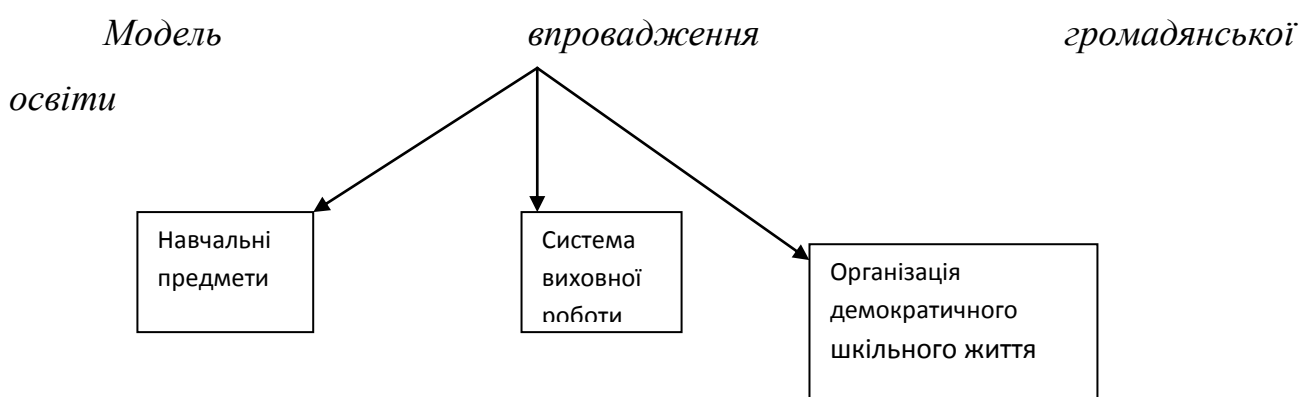
На сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства докорінно змінилися вимоги до рівня вихованості, озброєності знаннями, до формування характеру молоді людини, котра вступає в самостійне життя. Яким шляхом вести дитину до вдосконалення власного «я». Як формувати справжнього громадянина своєї країни? Такі і подібні питання хвилюють педагогічний і батьківський колективи школи. Тому головні завдання роботи школи з окресленої проблеми:

- формування національно свідомого громадянина України, патріота;
- формування соціально-активної і професійно компетентної особистості, здатної до суспільного життя і співпраці в громадянському суспільстві;
- формування політичної і правової культури особистості, шанобливого ставлення до держави та її конституції;
- формування толерантного ставлення до інших культур і традицій.

Особливого значення сьогодні у школі повинно приділятися предметам, які найбільшою мірою покликані вирішувати завдання національного, громадянського, морального виховання. Це уроки громадянської освіти, історії, правознавства, української мови та літератури, світової літератури, етики, художньої культури, іноземної мови, географії, ОЗВ. Тому учителям даних дисциплін слід більше працювати над прищепленням пізнавального інтересу до предметів, використовуючи інноваційні методи навчання. На семінарах і практичних заняттях більше практикувати тренувальних завдань, які навчають учнів спостережливості, вмінню оцінювати, порівнювати, висувати гіпотези, аналізувати та класифікувати досліджувані явища. Співробітництво учня з дорослими та товаришами є першим поштовхом до внутрішнього процесу розвитку. Тільки в цьому випадку навчання призводить до розвитку особистості та формує індивідуальний стиль творчої діяльності.

– Зокрема, які оптимальні форми роботи з учнями можете запропонувати?

Попович. Відповідно до «Концепції громадянської освіти в Україні» пропонується декілька форм впровадження громадянської освіти і найрізноманітніша палітра методів, серед яких пріоритет належить інтерактивним. Це можна показати у вигляді таких схем.

Форми організації громадянської освіти: факультативи, робота клубів «Громадянознавство», «Дивосвіт», «Істина», семінари, дискусії, конференції, учнівське самоврядування, предметні методичні тижні, цільові творчі зустрічі, екскурсії, походи, проекти.

Зміст громадянської освіти має також забезпечувати формування в молодій людини системи уявлень і становленню світоглядних орієнтацій, виробленню своєї філософії життєдіяльності, самореалізацію в усіх сферах суспільного життя: політико-правовій, соціальній, економічній та культурній. Не менш важливою умовою досягнення поставлених завдань є застосування різноманітних методів у роботі з учнями, зокрема – інтерактивних. Вони найбільше відповідають особистісно-зорієнтованому підходу до навчання. Під час застосування інтерактивних методів, як правило, моделюють реальні життєві ситуації, пропонують проблеми для спільного вирішення. Тому вони найбільше створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії. Пріоритетним серед інтерактивних методів є метод проектів. Проект дає змогу учням зробити особистий внесок у шкільну справу, продемонструвати свою індивідуальність. Працюючи з учнями над екологічним проектом «Захист природи. Що залежить саме від тебе», «Калиновий гай», проектом сприяння здоров'ю, я переконалась, що проектна методика дає змогу виховувати комунікативність, відповідальність, повагу до співробітників та опонентів, толерантність, гуманізм. Я пропоную ввести в програму розвитку школи проект «Людина. Громадянин. Патріот». Тим самим я хочу сказати, що моральні, громадянські і патріотичні якості повинні формуватися в комплексі, а не роздільно. І ще однією умовою впровадження такого проекту є наявність співпраці вчителів, учнів, адміністрації, бібліотекаря, органів місцевого самоврядування. Кожен із учасників на певному етапі має виконувати своє завдання, їхню взаємодію можна порівняти з будовою кристалічної молекули, де кожен атом має певну роль, і вилучення одного з них із структури молекули може призвести до появи зовсім нової речовини.

Директор. Інно Анатоліївно, яка роль дитячих організацій, клубів за інтересами у формуванні людини-громадянина?

Педагог-організатор. Яцюра І.А. Виховна робота у школі проводиться за трьома віковими категоріями:

1-4кл. – «Добрик», 5-9кл. – «Козаченьки», 10-11кл. – «Дивосвіт». Головна мета цих об'єднань – формування конкурентоспроможної особистості з постійною потребою до самореалізації та самовдосконалення, з гуманістичним світосприйняттям і почуттям відповідальності за долю України, її народу. Беручи участь у житті цих самодіяльних організацій, діти вчаться самостійно приймати рішення, оволодівають уміннями і навичками успішного демократичного спілкування з іншими, набувають досвіду толерантної поведінки, ведення переговорів, вчаться практично застосовувати набуті знання і досвід громадської дії.

Директор. У становленні системи виховної роботи у школі значну роль відіграють класні керівники. Будь-ласка, Майє Ростиславівно.

Крупнік М.Р. Ми маємо справу не з абстрактним колективом, а зі спільнотою, в якій є окремі діти, самобутні особистості з індивідуальним характером, неповторним життєвим досвідом і різними соціальними умовами. Сьогодні важливо добре знати своїх учнів, їхні інтереси, відносини в сім'ї, рівень здоров'я, тому класному керівнику треба будувати взаємини з дітьми так, щоб кожному з них захотілося поділитися із вихователем своїми радощами й труднощами.

Громадянську позицію виховуємо не тільки на уроках. Дитина почувається громадянином, коли громадянським ставленням насичене все навчальне й виховне середовище. Створити таку атмосферу – наше завдання. Коли дитина знає, що її думку буде почуто, що є можливість впливати на процеси, які відбуваються в школі (через органи самоврядування чи волонтерство), і в такий спосіб виявляти свою соціальну позицію, у такому разі вона стане справжнім громадянином і зможе щоденними вчинками наближати майбутнє. Я пропоную визначити такі головні напрями позакласної роботи з громадянського виховання школярів:

школярі пам'ятають;

школярі допомагають;

школярі захищають;

школярі дбають;
школярі самоврядують;
школярі інформують;
школярі за здоровий спосіб життя;
школярі пізнають світ.

Директор. Вихователі, які вміють знайти ту єдину стежину до дитячого серця, із задоволенням розкривають таємниці мистецтва виховання на семінарах, творчих звітах, дискусіях з гострих питань виховної роботи на засіданнях клубу кл.кер. «Натхнення». Хочеться, щоб став традиційним конкурс «Класний керівник року» під кутом даної проблеми.

Директор. Які наміри з обговорюваного питання у наймолодших учасників нашого засідання?

Кальчевська Б. Ми з задоволенням займаємось громадською роботою в загоні «Милосердя», який опікає людей похилого віку, одиноких, вдів, учасників війни. Добре було б створити ще одну групу.

Дубанська Т. Ми розуміємо, що учнівське самоврядування – це мікромодель нашої держави. І розуміємо, які непрості обов'язки в зв'язку з цим покладені на нас у школі і як непросто скористатись навіть своїми правами. Працюючи в органах учнівського самоврядування, ми проходимо хорошу школу громадянського становлення. Учнівське самоврядування – це спосіб життя школи. Воно виробляє в учнів почуття господаря школи, класу, навички співпраці на принципах рівності, гласності, демократизму, а також формує такі позитивні риси, які неможливо виробити за допомогою лише словесних впливів. Однак ми хотіли би приймати ширшу участь у житті села, сільської громади.

Сорочинська Г.

Ми обмінялися досвідом своєї діяльності із представниками інших навчальних закладів в межах освітнього округу і започатковане спілкування хочеться продовжувати на базі різних шкіл, а також в рамках проекту сприяння здоров'ю активізувати спортивні зустрічі з молоддю села.

Кальчевська Б. Працюючи в учкомі, я зробила висновок, що учні, які мають проблеми у навчанні, є більш громадсько активні. Тому пропоную переглянути Положення про кращий клас року, положення про чергового по школі та єдині вимоги до учнів школи.

Директор. Керівництво школою забезпечує дотримання принципу демократизму у самоврядуванні учнів, а це не сковує їх ініціативу, вони позбавлені дріб'язкової опіки. Учні глибоко і всебічно проникають у сутність своїх прав і обов'язків. Алло Василівно, а як щодо краєзнавчої роботи у формуванні громадянських рис особистості?

Ліхогуб А.В. Проблеми навчання та виховання підростаючого покоління завжди важливі для суспільства, оскільки вони значною мірою визначають його майбутнє. Якість випускника школи в сучасних умовах визначається не стільки рівнем його знань, скільки загальним і творчим потенціалом. Пробудити в учневі потенціальні сили, викликавши перше схвильоване почуття радості від успіху – важливий крок на шляху становлення дитини як особистості. Щоб розширити межі творчого впливу на учнів, найголовніше створити умови для самореалізації особистості учня – майбутнього випускника школи у таких напрямках: «Я - людина», «Я – член родини», «Я - учень школи», «Я – громадянин України». Тому домінуючою ланкою навчання і виховання вибрала туристсько-краєзнавчий напрямок. Керуюся таким твердженням, що виховний ідеал української людини криється в історичному минулому рідного краю, в його пісенній скарбниці, традиціях, звичаях, літературі, мистецтві, народних промислах. Школа є творчою лабораторією, що цілеспрямовано проводить туристсько-краєзнавчу роботу, серцевиною якої є співдружність між учителем і учнем. Туристично-краєзнавча робота дає можливість розвивати активність школярів, знайомитися з історією рідного краю, бо рідна земля – єдина у світі. Тут наше коріння і могили предків, і чиста криниця дитинства, незабутній смак хліба і поріг, з якого молода людина стартує у велике життя.

Вивчаючи рідний край, учні закріплюють навички пошукової, дослідницької роботи, у них формуються почуття колективізму, громадянської

відповідальності. З великим задоволенням учні працювали у проекті «Не знаємо ціну водиці, доки не висохла криниця», де вибороли I місце в області, зараз працюємо над створенням музею історії села. Думаю, що подібні види роботи значно допомагають у вихованні людини – громадянина держави, який знає історію минулого, дбає про краще майбутнє для себе і своїх нащадків.

Директор. З відродженням національної освіти родинне виховання набуло великого значення. Сім'я і школа однаково несуть відповідальність за виховання дітей. Будь-ласка, Інно Павлівно.

Денисюк І.П. І батьки, і вчителі глибоко усвідомлюють, що ні школа без сім'ї, ні сім'я без школи не можуть справитися з найтоншими, найскладнішими завданнями становлення людини. Ми, батьки, повинні усвідомити свою моральну і правову відповідальність за виховання наших дітей – національно-свідомих громадян України. Бо виховання дітей у сім'ї – це не особиста справа батька й матері, а справа великої державної ваги, тому що наші діти – це майбутнє держави. Вони творитимуть історію. Обов'язок батьків бути завжди і в усьому високomorальним прикладом думок, звичок, поведінки, дій для дітей. Життєвою дорогою дитину ведуть два розуми, два досвіди: сім'я та навчальний заклад. Тому я за поглиблення співробітництва між батьками, учнями, учителями, яке виражатиметься в діяльнісно-практичній участі батьків у житті школи. Це профорієнтаційні майстер-класи батьків для учнів школи з дизайну, обробки деревини, вишивки, в'язання, основ медичних знань; динамічні гуртки за участю батьків; спільні туристичні походи, екскурсії, екологічні акції, оздоровчі заходи, дозвілля, інтелектуальні конкурси за участю всіх учасників навчально-виховного процесу. Хоча багато що зі сказаного у школі проводиться, хочеться, щоб запропоновані заходи були більш систематичними.

Директор. Володимир Григорович працює сільським головою нещодавно, але у вас мабуть є міркування, є бачення, як нам спільно виховувати наших дітей, щоб вони стали гідними громадянами держави?

Сільський голова Домбровський Володимир Григорович.

Діти – наша надія на щасливе майбутнє. Щоб ця надія здійснилась, ми маємо підтримувати й забезпечувати кращі умови життя та навчання для наших дітей. Ми поки що залишаємо школу без фінансової уваги, але намагаємось бути в курсі головних справ, проблем та успіхів навчального закладу. У свою чергу учнівський та педагогічний колективи завжди беруть активну участь у житті громади. Адже тільки спільна злагоджена робота є запорукою досягнення подальшого розвитку освіти на території сільської ради. Якщо є школа, клуб, медичний заклад, дитячий садок, то в села є майбутнє. Клубу, на жаль, немає, то хочеться, щоб школа і надалі залишалась соціально-культурним центром села. Думається, що в майбутньому ми гарно облаштуємо, благоустроїмо наші села. Для цього започаткуємо щорічний конкурс на кращу вулицю та господарський двір, створимо зони відпочинку для мам з дітьми і жителів села на території стадіону, біля місцевих водойм. Будемо прагнути, щоб усі мрії здійснювалися.

Директор. Оксано Павлівно, як, на вашу думку, може громадськість допомогти у вихованні школярів, майбутніх громадян скажімо села?

Пальчук. Одним із важливих завдань громадянської освіти є виховання у школярів суспільної активності та відчуття відповідальності, підготовка їх до розв'язання тих проблем, з якими вони зіштовхуються вже зараз, і тих, із якими доведеться зіткнутися після закінчення школи. Основою виховання громадянськості є активне залучення молоді до розв'язання тих проблем, які стоять перед нашим суспільством. Усвідомлення школярами того, що великі справи починаються з маленьких вчинків (посадженого дерева, очищеного струмка, допомоги ближньому) сприяє не лише конкретним діям, а й набуттю позитивного досвіду громадянської співучасті. Водночас засвоєння демократичних цінностей та навичок розв'язання соціально-важливих проблем нелегко досягти на уроках у школі. Навичок найуспішніше набувають за час соціальної практики.

Залучення юних громадян до діяльності в громаді має стати для них практично першим знайомством з елементами громадянського суспільства.

Перші позитивні результати переконують їх у тому, що навіть невелика суспільна група свідомих громадян може реально та практично реалізовувати свій патріотичний потенціал, змінювати на ліпше стан справ малої та великої Батьківщини. У нас є багато проблем в громаді, які ми можемо вирішити:

- озеленення ставків, окремих вулиць села;
- невпорядковане сміттєзвалище;
- відсутність окремого спортивного інвентаря;
- благоустрій центральної дороги.

Тому я підтримую Володимира Григоровича і продовжую думку про те, що набутий досвід активної й компетентної участі в житті школи й місцевої громади найбільше сприятиме вихованню громадянських якостей особистості. А ще продовжу цю думку словами американського ученого Смайла: «Щоб зробити з людей справжніх громадян, їм необхідно дати можливість реалізовувати свої громадянські права і виконувати свої громадянські обов'язки».

Директор. Шановні колеги, доведіть або спростуйте сумісність, нероздільність поняття «громадянин-патріот»?

Яцюра І.А. На мою думку, найважливішим завданням сучасної української школи є виховання відповідальних людей, гідних громадян своєї держави. Визначальною характеристикою громадянської зрілості є розвинена правосвідомість – усвідомлення особою своїх прав, свобод, обов'язків, позитивне ставлення до закону, до державної влади, почуття патріотизму, здатність забезпечити країні гідне місце в світі. Ми, педагоги, повинні розуміти, що становлення патріотичної самосвідомості школяра повинно здійснюватись на моральній основі. А передумовою формування та розвитку патріотичної свідомості особистості є, насамперед, правова освіченість. Актуальність патріотичного виховання зумовлюється водночас процесом становлення України як єдиної політичної нації. В умовах поліетнічної держави воно покликане сприяти цілісності України. При цьому важливо, щоб об'єднання різних етносів і регіонів України задля розбудови й удосконалення суверенної

правової держави і громадянського суспільства здійснювалось саме на базі демократичних цінностей, які, у свою чергу, мають лежати в основі патріотичного виховання.

Крупнік М.Р. Оскільки патріотизм набуває сьогодні особливого значення, виникає гостра потреба, як мені здається, у розробці загальношкільної програми патріотичного виховання, метою якої буде становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудувати її як незалежну, демократичну, правову, соціальну державу. Забезпечувати її національну безпеку, знати свої права та обов'язки, цивілізовано їх відстоювати, сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві. В програму включити такі напрямки: родинне виховання, екологічне виховання, мотивацію на здоровий спосіб життя, розвиток інтелекту, здібностей, і найбільше звернути увагу на виховний вплив української мови. Бо без відчуття сили і краси нашої мови (я не говорю про вільне володіння) не можна виховати у дитині почуття національної гідності, патріотизму. Саме через мову ми зможемо привернути дитину до народної культури, історії, а саме до вшанування дат і героїв, пов'язаних з великими битвами в історії України.

Ліхогуб А.В. Я так розумію, що громадянське виховання слід розглядати в сукупності з патріотичним і правовим. Ми формуємо громадянина-патріота, який не лише любить свою країну, знає конституційні і правові норми, але й готовий до виконання громадянського обов'язку – захищати Батьківщину.

Пальчук О.П. Як на мене, більшу увагу на уроках і в позаурочній діяльності слід приділяти вивченню поглядів і аналізу вчинків українців-борців за незалежність держави. Важливою формою патріотичного виховання є екскурсії. Років 3 назад ми зі школярами добре вивчили визначні місця Волині, пов'язані з національно-визвольною боротьбою, з боротьбою нашого народу в роки Великої Вітчизняної війни, літературні місця, побували в інших куточках України. Але підросли інші школярі, тому екскурсійну і історично-краєзнавчу роботу слід поживавити.

Директор. Шановні учасники засідання! Всі бажаючі аргументовано висловились, як нам доцільно скоректувати виховну роботу на вирішення означеної проблеми. Мабуть, проблема громадянськості актуальною буде завжди, не лише напередодні 20-річчя здобуття Україною незалежності. Слово мають експерти.

Кальчевська З.М. Ми уважно вислухали усі думки і прийшли до такого висновку, що стратегічним напрямком системи виховної роботи є громадянська освіта та виховання, в якому виокремлюємо такі виховні аспекти:

1. Національно-патріотичне виховання.
2. Екологічне виховання.
3. Правове виховання і формування здорового способу життя.
4. Партнерство сім'ї і школи.
5. Історико-краєзнавча робота.
6. Школа як соціально-культурний центр села.

Що ми очікуємо від застосування таких виховних впливів?

Очікувані результати ми уклали на рівні випускника навчального закладу і уклали модель громадянського становлення особистості школяра.

Випускник навчального закладу:

- морально-духовна особистість з високим рівнем громадянської і соціальної відповідальності, готова до самостійного вибору місця в житті, має високу ерудицію і культуру, володіє міцними знаннями, вміннями, навичками, які допомагають творити себе і своє життя;
- має розвинуту громадянську свідомість, риси національної гідності і самоповаги; патріот України, який знає історію, духовну і матеріальну культуру української нації, сприяє консолідації народу України, володіє укр. мовою; шанобливо ставиться до символіки української держави, загальнонаціональних святинь, духовних надбань, природних багатств, піклується про їх збереження і раціональне використання;

- готовий зв'язати свою долю з долею Батьківщини, розбудувати її як демократичну, правову, соціальну державу;
- готовий стати на захист на захист рідної землі; активний учасник політичного життя;
- має гуманістичний світогляд та гуманістичні якості: повагу до людини, народу, нації, держави, культури і моралі; повагу до батьків, громадян, влади; прагне жити у співдружності з іншими народами;
- має достатній рівень загальної культури, правової свідомості, моралі; орієнтується на загальнолюдські, моральні цінності; веде здоровий спосіб життя, прагне до самовдосконалення.

Пузиревська О.В. Модель громадянського становлення особистості школяра:

- засвоєння моральних, духовних цінностей народу;
- оволодіння досвідом державотворення, здобутками науки;
- знання ідеології державотворення, ідей гуманітарного розвитку України, сучасних принципів функціонування суспільного життя;
- пізнання минулого і сучасного українського народу;
- засвоєння родинних духовних цінностей, традицій, звичаїв;
- любов до рідної землі, мови, культури;
- усвідомлення своїх прав, свобод, обов'язків, ставлення до закону, державної влади, державних символів;
- прагнення зберегти і примножити багатства держави своєю працею;
- відчуття приналежності до українського народу, гордість за цю приналежність;
- готовність підпорядкувати свої інтереси до загального блага громади, готовність працювати на благо громади;
- вимогливість і самокритичність до себе і до оточуючих, здатність до об'єктивної оцінки;

- готовність до захисту соціальних інтересів, прав і свобод громадян, готовність до захисту держави аж до самопожертви;

Кальчевська.

Шляхи реалізації громадянського виховання учнів.

№ з/п	Шляхи реалізації	Термін виконан.	Відповідальний
1.	Розробка і забезпечення виконання загальношкільної програми національно-патріотичного виховання.	2011-2016р.р.	Попович З.В.
2.	Створення проектів «Людина. Громадянин. Патріот»	2011	Яцюра І.А.
3.	Ввести у варіативну частину навчального плану факультативний курс з основ громадянської освіти.	2012	Ліхогуб А.В.
4.	Висвітлювати питання виховного впливу громадянської освіти у шкільних інформаційних засобах.	2012	Класні керівники
5.	Доброчинна акція «Від серця до серця»	постійно	Група милос.
6.	Екологічна акція «Вулиця, подвір'я, ставок»	постійно	Класні керів.
7.	Цільові зустрічі з працівниками прокуратури, органів внутрішніх справ, державних органів.	1р.в рік	Попович З.В.
8.	Уроки мужності, вечори пам'яті.	постійно	Яцюра І.А.
9.	Активізація історико-краєзнавчої роботи. Проект «Волинь екскурсійна».	2012	Кравчук В.В.
10.	Створення музею історії села і школи.	2011	Попович

			З.В.
11.	Створення дискусійної трибуни старшокласників. Клуб «Погляд».	2013	Дядюк Р.І.
12.	Конференція «Навколишнє середовище і здоров'я людини»	2014	Дядюк Р.І.
13.	Шкільний вернісаж педагогічної творчості «Формування духовно-моральних цінностей особистості»	2015	Кальчевська З.М.
14.	Педрада «Вплив громадянського виховання на формування основних складників соціальної компетентності учнів (суспільно-правову, професійну, трудову, комунікативну, моральну, психофізіологічну).	2016	Дядюк Р.І.

Директор. Ми з вами визначили мету, завдання, окреслили шляхи реалізації і очікуваний результат з даного напрямку виховання. Сподіваємось, що очікування справдяться. Подальше життя покаже, чи стануть наші вихованці національно свідомими, законослухняними громадянами України, людьми, які здатні творити добро для інших людей, чи байдужими споживачами, безпринципними виконавцями чужої волі. Впевнена, що перший варіант вірогідніший. Дякую всім, хто прийняв участь у засіданні координаційної ради.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом Президента України від 17.04.2002р., №347/2002)
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021роки.
3. Концепція Державної цільової соціальної програми «Школа майбутнього» на 2007-2010роки (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від13.04.2007 №160)
4. Положення про загальноосвітній навчальний заклад (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010р., №778)
5. АніскінаН.О., Пасечнікова Л.П. Технологія планування стратегічних змін. – Харків, 2005
6. Бакал С.Програмно-цільове планування діяльності навчального закладу //Директор школи – 2012. –№4
7. Даниленко Н.І. Проблеми організації інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти//Рідна школа. – 2006. –№11
8. Думська Л.В. Організація функціонуючої системи роботи з педагогічними кадрами //Управління школою. – 2006. –№34
9. Єльнікова Г.Перетворення технології управління загальною середньою освітою //Управління освітою. – 2003. – №18
10. Корж Г., Танасійчук О. Модель сучасної сільської школи //Управління школою. – 2009. –№1-2
11. Лаврук В.Програма розвитку навчального закладу //Директор школи. – 2005.– №33
12. Максименко В.. Концепція розвитку школи //Управління школою. – 2009. – №5
13. Мурашко Н.Л. Школа майбутнього. – К.: Шкільний світ, 2011 – 126с.
14. Онищук Л. Гуманізація навчально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі //Освіта і управління. – 2004. –№2
15. Павлютенков Є.М. Моделювання педагогічних процесів //Управління школою. – 2007. –№11

16. Підготовка керівника середнього закладу освіти: Навч. посібник/ за ред.. Л.І.Даниленко. – К., 2004. – 272с.
17. Рогова Т. Реалізація ідей осособистісно-орієнтованого підходу в управлінні педагогічним колективом школи //Рідна школа. – 2006. –№4
18. Рябенко Т. Створення інноваційної моделі управління школою //Управління школою. – 2009.– №9
19. Скаковський А. Траєкторія розвитку школи в умовах модернізації освіти //Директор школи. – 2011. –№1
20. Терехов В., Усик І., Яременко М. Перспективне та річне планування роботи навчального закладу. – К.:Шкільний світ, 2011. – 126с.
21. Шкільне управління: сутність, призначення, наукові основи проблеми//Підручник для директора. – 2002. –№7-8
22. Щоголева Л., Мокану Г.Інноваційні аспекти управлінської діяльності. – Л.:Волинська книга, 2007 – 50с.

З М І С Т

1. Вступ.....	3
2. Стратегія управління і планування.....	5
3. Програмно-цільовий підхід до управління навчальним закладом.....	7
4. Рекомендації з підготовки програми розвитку школи.....	9
5. Структура програми розвитку закладу освіти.....	12
6. Додатки. Програма розвитку освіти школи.....	16
7. Модель засідання координаційної ради.....	58
8. Література.....	73